

OLIVER MUT, Francisca:
Indumentària del segle XVIII. Els calçons de Can Cosmet de Campos, Palma, José J. de Olañeta, Editor, 2023, 144 p.

Carme Colom Arenas

Societat Arqueològica Lul·liana

La col·lecció d'indumentària de Can Cosmet ja ha estat objecte d'interès per a estudiosos, com Antoni Mulet i Bartomeu Mulet, i folkloristes des de fa molt de temps. De fet, algunes peces han estat mostrades en exposicions sobre roba antiga a Campos i a Sóller entre les dècades de 1990 i del 2000, però mai no se n'havia realitzat un estudi detallat.

Com explica Isabel Moll al pròleg, més enllà de l'interès etnogràfic que pugui tenir, el coneixement de la indumentària i de tot allò que l'envolta és una eina fonamental per entendre el funcionament de la societat, donat que la manera de vestir és fruit del moment històric i d'unes convencions socials que marquen tant la forma com els materials amb què estan confeccionades les peces. En el cas de Can Cosmet de Campos, és un exemple de com vestia una família de la mà major de la part forana, és a dir, de l'elit local de Mallorca.

Així, en aquest llibre, Francisca Oliver té dos objectius fonamentals. El primer és retre homenatge a Isabel Gomila Sala, que fou l'encarregada de formar la col·lecció, arreplegant tota la roba que hi havia a les diferents cases familiars, organitzant-la i garantint-ne la conservació, amb una feina que, sense ser professional, va ser tan acurada que n'ha permès la supervivència fins avui dia. I, a més a més, va conservar la memòria oral dels objectes, recordant la propietat i origen de cadascun.

El segon objectiu és estudiar la col·lecció de calçons com a manera de conèixer com vestia la mà major de Campos. Es tracta d'un grup de peces més petit, que sovint hauria estat considerat menor, ja que sovint resulta més atractiva la indumentària femenina per la quantitat de peces conservades i perquè són més vistoses. Cal tenir present que aquest grup de peces de roba forma part d'una col·lecció més ampla que inclou roba femenina, masculina i d'infant, així com tota casta de peces de vestir i calçar — roba, calçat i complements com barrets, guants, mocadors, bosses, ventalls, rosaris, etc.— que són mostra d'èpoques diverses, malgrat que no tots estan representats equitativament. De fet, aquest conjunt de calçons permet fer un recorregut per la història de la moda a Mallorca.

L'autora fa un esment especial al fet que el concepte *moda* suposa una evolució en els models, que pot ser més ràpid o més lent, i que pot suposar la còpia de models entre les classes socials inferior i superior amb la voluntat d'aproximar-se. També val a dir que no

necessàriament els models s'abandonaven ni les peces queien en desús, sinó que es continuaven utilitzant mentre eren funcionals, ja que es tractava d'una societat no consumista en què es podien combinar peces a l'última moda amb d'altres més antigues.

Les peces s'han estudiat de manera acurada, tenint en compte els teixits, lligaments, tipus de costura i patronatge. Com a base documental s'han emprat diferents fonts primàries, gràcies a l'accés a l'arxiu familiar, que conserva diferents inventaris notariais i llistes de repartiments privats. També s'ha fet ús de la comparació amb models descriptius i gràfics coetanis, gravats, pintures, fotografies i escultures i peces de fang, com les produïdes pel taller de les Verges Rosses, així com de la bibliografia existent, tant a l'illa com a l'estat i en l'àmbit internacional. Un dels elements que s'ha tractat amb més cura és el referent a la terminologia usada, ja que era necessari agrupar els models conservats a les diferents formes en què podien aparèixer anomenats i establir, així, una definició adient.

D'aquesta manera, el llibre queda dividit en diferents capítols, segons la tipologia descrita:

Els calçons amples, que eren uns calçons curts i fonats en forma de faldeta. Aquests es podien combinar amb els ajustats, possiblement quan feia fred. En algunes ocasions s'han pogut confondre amb les gonetles, de les quals també hi ha alguns exemples a la col·lecció.

Els calçons ruats, també coneguts com *de pagès* o *amb bufes*, fets amb teles nobles i vistoses, i que es fermaven a l'altura del genoll. S'empraren durant un llarg període de temps, i els del segle XVIII eren més curts i estrets que els del segle XIX. Val a dir que els antics tenien menys tela que els que s'usen actualment en els balls folklòrics.

Les baldragues creen una major discussió, ja que Antoni Mulet i Bartomeu Mulet no utilitzen aquest terme, donat que es basaven en les peces conservades i no en els fons documentals. De fet, la dificultat en establir una definició clara deixa oberta la discussió semàntica.

Els calçons a la justa, també anomenats *justs* o *cuixots*, eren una peça estreta, confeccionada amb teixits valuosos, que no passava del genoll, cosa que els feia ideals per cavalcar. Eren d'ús privatiu per als estaments superiors, i seguien els models europeus. La seva confecció era molt complicada i requeria la presència d'un sastre per tallar-los i cosir-los.

Finalment, els calçons estrets de cànem, que Isabel Gomila denominava *per trepitjar raïm per fer vi* o *per fer feines*. N'hi ha de dos models: uns més curts i uns més llargs; s'interpreta que servien per evitar esgarrinxades.

En conclusió, es tracta d'un estudi complet i acurat, que analitza les peces des de diferents punts de vista, fent especial esment en la definició de cada categoria, la descripció dels lligaments i les costures com a elements característics de cada període, i la contextualització de les peces estudiades amb l'evolució de la moda més enllà del nostre territori. Desitjam i esperam que hi hagi una continuïtat en l'estudi i la publicació de la resta de peces de la col·lecció de Can Cosmet perquè serveixi de base per a l'estudi històric de l'evolució de la indumentària i la moda a Mallorca.